

Plagijarizam - književno piratstvo u sestrinstvu

Plagiarism - scientific piracy in nursing

Vičić Višnja Hudorović

Editor-in-Chief

Sestrinski glasnik/Nursing Journal, Official Journal of Croatian Nurses Association

Received May 27th 2019;

Accepted May 29th 2019;

Cljučne riječi: plagijarizam • lažna znanstvena vijest • znanost o sestrinstvu

Kratki naslov: Znanstveno piratstvo i sestrinstvo

Keywords: plagiarism • false scientific news • nursing science

Running head: Scientific piracy and nursing science

Autor za korespondenciju/ Corresponding author: Višnja Vičić-Hudorović, mag. med. techn; Stru. spec. eoc., Nursing school Vrapče, 10000 Zagreb, Bolnička 32, Croatia • E-mail: visnja.vicic-hudorovic@skole.hr • GSM: +385 91 46 40 774

Znanstvene publikacije osnova su znanstvenog istraživanja, umrežavanja i istraživanja novih područja znanja. Citiranje izvornih podataka i formuliranje novih ideja, i to vlastitim riječima, tradicionalno se smatraju osnovom učinkovitog publiciranja i otvaraju mogućnost za znanstvenu komunikaciju poslije objavljivanja.

Plagijat je čin pronevjere [nedopušteno publiciranje] tuđeg intelektualnog vlasništva, uključujući, ali ne ograničavajući se na znanstvene tekstove, istraživačke metode, grafiku i nove ideje [1]. Zajedno s izmišljotinama i krivotvorenjem, klasificira se kao neispravno ili nedopustivo istraživanje. Etimologija pojma "plagijat", znači književno piratstvo, a osnovica dolazi iz latinske riječi *plagiarius* ["otmičar"] i *plagu* ["lovna mreža"], koje potječu od starogrčke korijenske riječi *πλέκειν* [*plekein*, "tkati"] "pletunica". Moderni grčki pojam *λογκλοπία* [*logoklopía*, od *λογο-* [*logo-*, "word"] i *κλέπτω* [*klépto*, "ukrasti"] upućuje na pogrešno prisvajanje riječi.

Dinamika i obrasci globalnog interesa za plagijarizam istraživani su analizom pretraživanja bibliografske baze Scopus. Verificira se postojanje, i to od dana 31. ožujka 2017. godine u naslovima, sažetcima ili ključnim riječima, 4.924 stavki označenih izrazom "plagijat", a isti su objavljeni u vremenskom periodu od 1831. do 2017. Prva dva indeksirana pisma optužbe za plagijat objavljena su u časopisu "The Lancet", i to 1831. godine. Godine 1980. publicirano je 17 stavki s oznakama o postojanju plagijarizma.

U 2013. i 2016. godini zabilježena su dva maksimuma plagiranja, i to u 427 i u 457 znanstvenih, indeksiranih dokumenata. Najnoviji objavljeni članak koji opisuje rezultate plagiranja ideja, daje dobivene rezultate uporabom semantičke analize (22).

Prema rezultatima analize iznalazi se da je pet najčešćih izvora plagijarizma u sljedećim znanstvenim časopisima: *Lecture Notes in Computer Science* [n = 121], *Nature* [n = 104], *Notes and Queries* [n = 84], *Science* [n = 48] i *Science and Engineering Ethics* [n = 46].

Pet najcitiranijih autora koji su objavili članke o problematici jesu Paolo Rosso [Valencia, Španjolska, broj citiranih publikacija = 47], Benno Maria Stein [Weimar, Njemačka, n = 24], Miguel Roig [Queens, NY, SAD, n = 22], Martin Potthast [Weimar, Njemačka, n = 20], Naomie Binti Salim [Skudai, Malezija, n = 19]. Glavno područje profesionalnih interesa ovih pet autora računalna je znanost, osim Miguela Roiga (psihologija). SAD je vodeća zemlja u odnosu na broj članaka koji opisuju problematiku plagijarizma, s 1.218 dokumenata, a slijede Velika Britanija [n = 469], Indija [n = 238], Australija [n = 212] i Kina [n = 197]. Najveći dio plagiranih dokumenata kategorizirani su kao članci [n = 1,923, 39,1%], a slijede radovi s konferencija, simpozija i sl. [n = 1,011, 20,5%] i uvodni članci [n = 527, 10,7%].

Prema znanstvenim područjima, najveća učestalost plagijarizma zabilježena je u području društvenih znanosti [n = 1,647, 33,4%], informatike (n = 1,290, 26,2%) i medicine [n = 1,235, 25,1%]. Većina članaka publicirana je na engleskom jeziku [n = 4,575], a slijede publikacije na španjolskim [n = 92] i njemačkom jeziku [n = 78].

Plagijat je kuga današnje znanosti i istodobno znak pseudoznanosti. Strategije otkrivanja i prevencije plagijarizma zahtijevaju sveobuhvatan pristup svih dionika koji sudjeluju u procesu znanstvene publicistike, i to na temelju njihove svijesti i stupnja znanja o globalnim i lokalnim trendovima u protupravnom prisvajanju intelektualnog vlasništva.

Isključivo oslanjanje na bilo koji do danas poznati i verificirani alat koji služi za otkrivanje plagiranja danas se ne smatra u cijelosti zadovoljavajućim.

Napominjemo, da softveri koji su izrađeni isključivo u svrhu detekcije plagiranja, praćenja tekstualnih preklapanja i izračunavanja rezultata sličnosti dvaju ili više rukopisa, mogu biti prevareni, i to u slučajevima kada autori upotrebljavaju metode manipulativnog parafraziranja u procesu uređivanja znanstvenih rukopisa.

Zbog navedenog razloga urednici časopisa trebali bi „ručno“ provjeriti sve rukopise nakon primitka i određivanja postotaka sličnosti od upotrijebljenog softvera [2]. Među svim do danas poznatim preventivnim strategijama protiv plagiranja oni koji se oslanjaju na ljudski potencijal vjerojatno su najpouzdaniji. Stoga se danas preporučuje aktivnija uloga autora, recenzenata, urednika i čitatelja, i to metodom kontinuirane komunikacije svih dionika procesa publiciranja.

Neiskusni autori trebaju biti dostatno educirani od strane mentora/urednika/citiranih autora publiciranih istraživanja o tome koje su negativne značajke plagiranja riječi, ideja i slikovnih prikaza.

Zbog potrebe smanjenja pojavnosti opisane problematike, u novije su vrijeme neki znanstveni časopisi [npr. Journal of Pakistan Medical Association], izradili posebne obrasce kojima se autori rukopisa obvezuju na tzv. „iskrenost“ u pisanju, i povećava se odgovornost za nedjela.

Recenzenti i čitatelji mogu prepoznati rečenice, veće dijelove tekstova i redoslijed literaturnih navoda koji se recikliraju iz ranije publiciranih članaka autora publiciranog članka, te mogu obavijestiti urednike. Urednici mogu zauzvrat spriječiti određene vrste plagiranja pomnim odabirom recenzenata i provođenjem dodatnih provjera tekstova i opisanih podataka.

Nadalje, potrebno je opisati plagijat čiji autor može biti netko od recenzenata koji su obrađivali podatke i ideje iz recenziranih rukopisa, i publicirali prikupljene podatke kao da su osobni, te su publicirali neetički kreirane članke [3].

Danas plagijarizam ima različite oblike i utječe na različite indeksirane i neindeksirane izvore na bilo kojem jeziku. Međutim, plagijarizam je relativno lako otkriti u vidljivim izvorima podataka na engleskom jeziku. Kao najbolji primjer, čak je i u vrhunskim znanstvenim časopisima verificirano postojanje pronevjere riječi i rečenica među ne-anglofonim i neiskusnim autorima [4,5].

Nepošteno akademsko ponašanje ne utječe uvijek na znanstvenu valjanost pristiglih i nepubliciranih rukopisa te se oni mogu ispraviti [6]. Pomoć članova uredništva pri ispravljanju pristiglih rukopisa može pomoći autorima te znatno ograničiti i spriječiti povećanje broja objavljenih neetičkih članaka [7]. Još je važnije da većina ne-engleskih i neindeksiranih časopisa niskog stupnja znanstvene vidljivosti, čiji je osnovni cilj i svrha publiciranje ne-„mainstream“ znanstvenih istraživanja, ostaju uglavnom u sjeni znanstvene zajednice, te je i plagijarizma manje [8].

Posljednjih je godina grabežljivo izdavaštvo postalo važna prijetnja znanosti [8]. Nepostojanje antiplagijatske politike u takvim časopisima omogućuje masovno *online* publiciranje, i to kopiranih i nerecenziranih rukopisa [9].

Inteligentne [semantičke] tehnologije mogu znatno pomoći u otkrivanju obima plagiranja u svjetskoj akademskoj zajednici te uzrokovati veće odustajanje autora od publiciranja već pristiglih rukopisa u uredništvo časopisa.

Autori i urednici mogu smanjiti broj problema pridržavajući se globalnih uredničkih preporuka, kao što su one objavljene u Odboru za etiku publiciranja [engl. Committee for Publication Ethics - **COPE**] i Međunarodnom odboru urednika medicinskih časopisa [engl. International Committee of Medical Journal Editors - **ICMJE**].

COPE je najveća svjetska zajednica urednika s više od 10.000 članova iz različitih stručnih i jezičnih znanstvenih sredina, koji imaju mogućnost uporabe platforme kontinuirane komunikacije za svrhe rasprave i rješavanja složenih pitanja plagiranja [10].

ICMJE i njegovih 15 članova, uključujući predstavnike vrhunskih medicinskih časopisa, omogućava dostupnost godišnje ažuriranih preporuke o pravilnom znanstvenom pisanju i izbjegavanju nedoličnog ponašanja u istraživanju [11].

Sve veća podrška globalnih uredničkih udruga osnova je za poboljšanje vještina znanstvenog pisanja, razmišljanja, recenziranja, razumijevanja, plagijarizma, izbjegavanja nedoličnog ponašanja vlasnika časopisa.

Loše pisanje i (ne)namjerno plagiranje više nisu izgovor za rasipanje, posebice intelektualnih resursa znanstvene zajednice [12,13].

Literatura/References

- [1] Roig M. Avoiding unethical writing practices. *Food Chem Toxicol.* 2012;50:3385–3387.
- [2] Lykkesfeldt J. Strategies for using plagiarism software in the screening of incoming journal manuscripts: recommendations based on a recent literature survey. *Basic Clin Pharmacol Toxicol.* 2016;119:161–164.
- [3] Dyer O. Peer reviewer stole article and published it as his own. *BMJ.* 2016;355:i6768.
- [4] Yahaghi J, Beddu SB, Muda ZC. Plagiarism in publications using the unpublished raw data of archived research. *Sci Eng Ethics.* 2017;23:635–636.
- [5] Yilmaz I. Plagiarism? No, we're just borrowing better English. *Nature.* 2007;449:658.
- [6] Gasparyan AY, Ayvazyan L, Akazhanov NA, Kitass GD. Self-correction in biomedical publications and the scientific impact. *Croat Med J.* 2014;55:61–72.
- [7] Gasparyan AY, Nurmashev B, Udovik EE, Koroleva AM, Kitass GD. Predatory publishing is a threat to non-mainstream science. *J Korean Med Sci.* 2017;32:713–717.
- [8] Jansen PA, Forget PM. Predatory publishers and plagiarism prevention. *Science.* 2012;336:1380.
- [9] International Committee of Medical Journal Editors (US) Recommendations for the conduct, reporting, editing, and publication of scholarly work in medical journals. Available at <http://icmje.org/icmje-recommendations.pdf>. [accessed on 17 May 2019].
- [10] Glänzel W, Braun T, Schubert A, Zosimo-Landolfo G. Coping with copying. *Scientometrics.* 2015;102:1–3.
- [11] Kojima T, Barron JP. Protect yourself from plagiarism. *Jpn J Gastroenterol Surg.* 2016;49:1179–1180.
- [12] Vičić-Hudorović V. Postupak izbora članaka za objavljivanje u časopisu *Sestrinski glasnik/Nursing Journal*. *SG/NJ2014;19(1):3-5*, DOI: 10.11608/sgnj.2014.19.001
- [13] Vičić-Hudorović V, Zidarić M. *Sestrinski glasnik – Nov pristup znanjima sestrične specijalnosti. Nursing Journal – A new approach to knowledge of nursing specialties. Sestrinski glasnik/Nursing Journal.* 2012;17(1):69-73.